

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Se[n]sus scripturæ literalis, & quis modus in eius vsu. cap. 24.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

ra occasione manifestè præbet, vt in Apocalypsi ego sum, & in nomine Antichristi, quod in numero 666. significatur. Alludit August. ad vocabulum Adam, dum dicit quatuor orbis terrarum partes in singulis literis per græcas appellationes demonstrari. Dicuntur enim Græcè Ανατολή, Δύσις, Αἴθρις, Μεσημέρις, idest Oriens, Occidens, Aquilo Meridies. Ista quatuor nomina si tanquam versus quatuor sub inuicem scribas, in eorum capitibus Adam legitur. Obiter hic admoneo, vt in citandis diuinæ scripturæ locis sit fidelis; & accuratus. non mutet verba, neque transponat, neque addat de suo, sed integrè fideliterq; iisdem verbis eodem ordine referat, vt in nostra versione habentur: Non enim solum sententiæ, verum & verba & phrasæ à Spiritu sancto sunt, sicut etiam (vt hoc obiter notem) magna adhibenda cura & fides in Patrum testimonijs proferendis. Si quis non satis memoria polleat potius sententiam lingua vernacula asserat, quàm verba authoris deprauet, & sibi ipse auctoritatem detrahat, apud eos qui inter auditores locum illum memoriter tenent. Adhibeat delectum, non omnia coarctet, nec prolixas sententias latinè nisi perrarò iustamq; ob causam pronunciet: diligenter potius ex ipsis Patrum sententijs, argumenta, & rationes eliciat. Sed quo modo sacrarum literarum instrumentis vtendum sit, exponendum est planius.

Sensus Scripturæ literalis, & quis modus in eius explanatione. Cap. XXIV.

Triplex esse vsum in sensu scripturæ tractando non male aliqui docuerunt, vt Primus sit cum scriptura, per quamdam (vt vocant) accommodationem vsurpatur: Secundus qui est secundum historiam: Tertius in sensu spiritali & Mystico. Primus est cum verba scripturæ ad aliquid significandū extendimus, quod author neque in sensu literali, nec mystico intēdit. Ita frequenter Ecclesia, verba vel historias scripturæ ad aliquem sanctum celebrandum accommodat ob aliquam tantum similitudinem & analogiam. Hoc modo videtur verba quæ de sapientia æternâ dicuntur, Ab initio & ante secula creata sum. Non dum erant abyssi & ego iam concepta eram, de Beata Virgine recitare. Neque Ecclesia duntaxat, sed ipse quoque Spiritus sanctus hoc modo aliquando loquitur. Nam in Apocal. vtitur Ioannes iisdem verbis loquens de Enoch & Elia, quibus vultus est Zach. loquens de Iesu Sacerdote, & de Zorobabel, hi sunt

Tract. 10. in Ioan.

Prudentia in citandis scripturis.

Triplex vsum scripturæ.

Accommodatio verborum.

Prou. 8.

Apoc. 11.

Tob. 2. hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra, & Tobias accommodat
Amos 8. verba Amos. Dies festi conuertentur in luctum. Potest autem
 Duplex vsus hic vsus exerceri dupliciter, primum verbis simplicibus, cum
 Scripture per tatum verba ex sacris literis accipimus, & iisdem exprimimus
 accommoda tionem. sensa nostra, stylum scripturæ sectantes, quo modo assidue D. Ber
 nardus felicissimè vtitur. Deinde aliquando non solum verba,

Ecc. 45. vt Ecclesia facit cum in laudem alicuius Confessoris legit. Ecce Sacerdos magnus, & quæ sequuntur, quæ historia scribitur in Ecclesiastico de Aarone; Et cum historiam de Martha, quæ

Luc. 10. Dominum excepit, & Magdalena quæ optimam partem elegit, accommodat in festo Assumptionis Beatissimæ Virginis Mariæ, quæ Christum vtero suo excepit, & optimam partem habet. Hoc modo vti scripturis etiam Concionatori licebit, vt licuit Bernardo, Ambrosio, & alijs Sanctis. Nam verba scripturæ cū sacra sūt, sanctificant quodammodo orationem, excitant etiam deuotionem, valent ad delectationem, & recreandos animos cum aptè accommodantur, quia elucet quædam proportio, & multarum simul rerum experientia. Eoque curandum est, vt quæ sic transferuntur rectè, & aptè conueniant, & sponte innata, non per vim tracta videantur: Deinde vt moribus, & pietati proficiant, nam verba sacra non nisi sanctitati seruire decet. Nullo itaque modo leuibus sensibus, multò minus ridiculis vnquam aptentur.

Sensus histo Caterum in sacrarum scripturarum vsu sensum maximè lite
rici triplex ralem Concionator attendat, & magnificiat, cuius triplex est
utilitas. in concione utilitas; Primò maximè valet ad declarandam pro
 priam scripturæ sacræ doctrinam. ad fidei dogmata roboranda, ad confutandos aduersarios. Hier. de fermento abscondito in

Iu Matt. farina satis tribus, vbi aliqui mysterium Trinitatis personarū,
cap. 13. & vnitatis essentiæ astruunt, ait, Pius quidem sensus, sed sciē
 dum quod parabola, & obscura ænigmatum intelligentia ad

Psal. 18. autoritatem dogmatum proficere non possunt. Secundo sen
 sus literalis est basis substruenda alijs sensibus, ita vt nisi prius

ille statuatur, alij sint inanes, & sapissimè falsi. Manichæi ex eo loco psalmi non intellecto. In sole posuit tabernaculum suū eam fabricarunt hæresim, vt dicerent Christum cum ascenderet, corpus suum in globo solis reliquissè, & Donatistæ ex eo loco

Cant. 1. Canticorum. Indica mihi vbi cubes in meridie? Dixerunt apud se esse veram Ecclesiam, eo quod ipsi habitarent Regionem meridionalem, diceret aliquis, si ita exponendam putatis scri-

scripturam, etiam qui sunt in Aquilone idem dicent, quia in
 Psal. 47. Psal. habetur Latera Aquilonis. Ciuitas regis magni. Tertiò
 authoritas scripturæ Sacræ secundum sensum literalem exposi-
 ta habet etiam longè maiorem vim ad mouendos affectus, ad
 persuadendum, ad instituendos mores, ad extirpanda vitia. Sè-
 lus enim mystici, qui humano ingenio inueniuntur non possunt
 ita convincere, vt ea quæ maxime Spiritus sanctus voluit infi-
 nuare, cuius verba, modi, phrasæ, figura, & singula quæque in-
 credibilem vim faciunt. Ob eam rem dicimus, Concionatorem
 hunc sensum quasi quotidianum panem in mensa spirituali pro-
 ponere debere, quo populus Christianus maxime nutriatur, sed
 qua ratione proponi vtiliter possit admoneamus. Sunt enim
 permulti qui magnum scripturarum aceruum in vna eademq;
 concione accumulunt, & ad singula momenta, plerasque habet
 ad manum paratas, authoritates, vix tamen vllam earum ex-
 pendunt: vnde fit, vt præter inanem memoriæ ostentationem,
 fructus inde nullus existat. Qui quidem mihi facere non secus
 videntur, atque ij, qui cum ægrotò cuiquam succum è floribus
 dare bibendum deberent, multos sanè colligerent flores, sed
 ipsosmet sicut ex prato collegerunt, in ægrotum congererent.
 Eliciendus igitur è diuinæ scripturæ floribus succus, & liquor
 est, qui populo porrigatur hauriendus ad medicinam. Id fieri
 multipliciter potest; Primum ad explicandum locum qui sit in
 manibus, licebit afferre alias versiones quæ lucem afferant no-
 stræ editioni, modo hæc ita defendatur, vt nullus relinquitur
 scrupulus in mentibus auditorum, quasi noster interpres non
 sit perfectè assecutus mentem Spiritus sancti. Cum autem alie
 versiones apparent multum à nostra diuersæ, non laudo vt affe-
 rantur, ne qua alicui ex populo, qui non facile doceri potest
 quomodo conciliantur, præbeat occasio, de recepta ab Ec-
 clesiæ versione dubitandi, vnde scripturæ fides apud aliquem
 indoctum & incapacem aliquid periculi patiatur. Hinc enim
 exorta sunt hæreses, cum indocta & rudis multitudo fieri iu-
 dex rerum grauisissimarum capit. Secundus modus est, vt ex-
 ponat patrio sermone verbis maxime proprijs, & significanti-
 bus sententiam latinæ versionis. Hoc enim si rectè fiat ponderis
 plurimum habet, ac verè quidam dixit, propriam & accuratam
 versionem pro commentario esse. Nec verò id meâ sententia
 tam facile est, quam prima facie cuius videtur. Illud autem
 diligentius cauendum est, ne forte locus minus aptè reddatur
 cum plures fortasse audiant qui esse Iudices possint, num rectè
 intelle-

Psal. 47.

Abusus in ci-
tandis mul-
tis locis sine
fructu.

Abusus in
citantibus
locis sine
fructu.

Varie versio-
nes quomo-
do tractandæ.

Abusus in
citantibus
locis sine
fructu.

Abusus in
citantibus
locis sine
fructu.

intellectus, & explicatus sit, unde fiat ut dicentis inscitia, quae alioquin latebat, vernacula versione minus consentanea euulgetur. Non laborandum est ut verbum verbo respondeat, cum ratio bonae versionis id non requirat, potius enim obscurior posset reddi sensus, sed providendum ne sensus immutetur, & aliquid scripturae alienum adscribatur.

Paraphrasis. Tertiò potest aliquando vsui esse Paraphrasis, quae nihil est aliud quam cum sententiam sacri authoris alijs vocibus expromimus, siue id strictim, sed clarius, siue aliquando fusius fiat. Ex hoc genere sunt Titelmani paraphrasticae annotationes in psalmos. Ita versus psalmi quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde, per paraphrasim explicatur. Verè bonus, suavis, benignus, misericors, & beneficus Dominus Deus noster erga Israel populum suum, erga fideles atque electos suos, erga eos nimirum qui sunt recto corde, qui sunt verus Israel secundum spiritum, qui affectu sincero, & puro corde, Deo placere & eius voluntatem implere satagunt, cunctas autem errorum ac vitiorum fallaces vias studiosè declinantes &c.

Psal. 72.

is et aliud
-lum admet
scilicet in
-uboni

Annotationes.

Scholia.

Affectiuus modus.

Cum emphasi proferendae sententiae.

Quartus erit modus, cum adnotando aliquid, voces ipsae, phraes, figurae, translationes, similitudines expenduntur, & ea quae antecedunt, & ea quae consequuntur, ex quibus sensus integer eruitur, ut scriptores passim in suis commentarijs faciunt.

Quintus possunt aliqua scholia, & glossae adhiberi, vel citari auctoritas alicuius e Patribus quod maiorem vim habet, ad probanda quae dicimus, quia praeter verba scripturae, verbit etiam eius cuius auctoritate utimur rem argemus.

Sextus est, & illustris ille modus quem vocare possumus Affectiuum cum rem enarrantes in quasdam veluti flammis & verba amoris prorumpimus, quod fit per aspirationes, suspiria, & colloquia spiritualia ad Deum, vel animam, admirando, exclamando, petendo operam. Sic exponunt saepe Bern. & Titelmani, qui modus ad excitandos pios affectus est satis accommodatus; & plurimè occurrent scripturae sacrae praesertim psalorum in quibus facili negotio seruari poterit.

Postremo loco tanquam rem magni momenti illud monerè, ne aride proponas divina verba, & sensus, sed cum emphasi, cum maiestate, cum energia, sicut decet verba Dei non hominum. Et ut breui dicam quod multis explicari posset, Divini verbi praeco inabibat quantum fieri poterit, & in sese formet & concoquat eundem illum spiritum loci quem citat, quod mihi semper visum est maiestate plenum, & in se nescio quid caeleste continere.

tinere, dū audiri aliquos in hac re exigios, loquentes tāquam potestatem haberent; Spiritum diuinorum oraculorum in sese experientes, & in auditorum animos vbertim transfundentes, quem prius ē fontibus Saluatoris haurisse videbantur.

Sensus mystici vsus ac modus. Cap. XXV.

Quamuis maximē literalis Concionatori sensus persequendus sit, & ferē mysticus non multum ad disputandum valeat, est tamen is quōque magnificandus, & praeclaros vsus si bene adhibeatur habet; nam postquam multa sunt allata ex historico sensu; si afferatur apte allegoria habet suam vim, valeatque ad tollendum aliquo modo tadium, & recreandos varietate animos. sepe etiam necessitas vel utilitas cogit ad allegoriam confugere, quādo historia nihil habet magni, cuiusmodi in veteri testamento multa sunt, quae remoto sensu mystico, non multum utilitatis in concionibus nostris habere videntur. Esse autem nimium in vsu allegoriarum vitio verti posset. Eaque re Origenes olim non bene audiebatur, praesertim apud D. Hieronymum, sepe quasi per irrisionem, Origenem vocat Allegoricum Interpretem; eo quod Iberis campis allegoria vagaretur, & interpretatis nominibus singulorum, ingenium, solum faceret quasi Ecclesiae sacramenta. Ego etiam quosdam aliquando audiui, qui eum ex scripturis quas protulerant quatuor sensus professi essent sese eruturos; multa & ineptē dicebant, & frigidē. Praeterea is, qui passim ita scripturas exponeret, occasionem alicui praebere cogitandi, nihil eas certi habere, sed liberum esse cuique excogitare varios sensus, quod impietate olim Iulianus Apostata, & Porphyrius, vt scripturae auctoritatem imminerent, nostris doctoribus exprobrarunt. Vt autem allegoriae laudentur, seruanda haec sunt, Primō vt sumantur non ex nudis verbis, sed ex rebus per verba significatis. In hoc enim vt suo loco diximus allegoria a sensu historico differt. Secundō, vt sensus qui afferuntur nulli doctrinae vere, nec diuinā nec humanae repugnent. Nam reiicienda est allegoria, quae falsū aliquid continet. Tertiō debet conducere pietati, & moribus, quod tunc commodē fit cum ea quae allegoricē interpretamur, ex alijs scripturae locis vbi sine tropis expressa sunt, eruuntur. Qua in re felix est D. Gregorius. Debet autem Allegoria omnino quadrare cum sensu historico, qui vt supra monuimus debet esse basis aliorum; alioqui si sensus sit perc-

Qualis vsus sensus Mystici.

Regula in Allegorico sensu tenenda.